

Справа № 991/5120/24

Проведення 2-а/991/14/24

РІШЕННЯ
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

24 липня 2024 року Вищий антикорупційний суд у складі колегії суддів:

головуючого судді Танасевич О.В.,

суддів Галабали М.В., Дубаса В.М.,

за участі:

секретаря судового засідання Нікітюк Н.І.,

представників Позивача -

Міністерства юстиції України Гаврилевської О.О., Сербін І.І.,

представників третіх осіб на боці Позивача,

які не заявляють самостійних вимог на предмет

спору:

ПрАТ «Вінницяпобутхім» Матковського М.П. ,

Національного агентства України з питань

виявлення, розшуку та управління активами,

одержаними від корупційних та інших злочинів Гаврищук Е.В. ,

розглянувши у відкритому судовому засіданні адміністративний позов

Міністерства юстиції України

до

Акціонерного товариства «Невская косметика»,

треті особи на боці Позивача, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору: *Приватне акціонерне товариство «Вінницяпобутхім», Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами,*

одержаними від корупційних та інших злочинів, Товариство з обмеженою відповідальністю «Крайтекс-сервіс»,

треті особи на боці Відповідача, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору: ОСОБА_3 , ОСОБА_4 , ОСОБА_5 , ОСОБА_6 , ОСОБА_7 , ОСОБА_8 ,

про застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#),

В С Т А Н О В И В :

Історія провадження

1. 12 червня 2024 року до Вищого антикорупційного суду надійшла позовна заява Міністерства юстиції України (далі за текстом, Позивач) до Акціонерного товариства «Невская косметика» (далі за текстом, Відповідач) про застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#), шляхом стягнення у дохід держави 100 % від загальної кількості акцій Приватного акціонерного товариства «Вінницяпобутхім», як таких, що належать на прав власності Відповідачеві (том № 1

а.с. 1-33).

2. Відповідно до протоколу автоматизованого розподілу судової справи між суддями окреслений позов був переданий для колегіального розгляду у складі головуючого судді Танасевич О.В., суддів Дубаса В.М., Крикливої Т.Г. (том № 4 а.с. 1).

Проте, 13 червня 2024 року з огляду на перебування судді Крикливої Т.Г. у відпустці з 10 по 20 червня 2024 року та з метою дотримання розумних строків, передбачених частинами першою, другою статті [2831 Кодексу адміністративного судочинства України](#), на підставі службової записки головуючого судді від 12 червня 2024 року та розпорядження в.о. керівника апарату № 86 АВ від 13 червня 2024 року за результатами повторного автоматизованого розподілу відбулась заміна судді Крикливої Т.Г. на суддю Галабалу М.В. (том № 4 а.с. 2, 3, 4-5).

3. Ухвалою суду від 13 червня 2024 року було відкрито провадження у справі та призначено судовий розгляд на 24 червня 2024 року із його подальшим відкладенням на 24 липня того ж року (том № 4 а.с. 6-12).

4. На виконання вимог статті [268](#), частини п`ятої статті [2831 Кодексу адміністративного судочинства України](#) Відповідач та треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, негайно були повідомлені про дату, час та місце судового засідання шляхом направлення ухвали про відкриття

провадження та повістки на відомі суду електронні адреси, за відомими суду номерами телефонів і факсів, а також шляхом оприлюднення цієї інформації на веб-порталі судової влади України (том № 4 а.с. 12-40).

З огляду на викладене, відповідно до частин другої, третьої статті [268](#), частини п'ятої статті [2831 Кодексу адміністративного судочинства України](#) усі учасники справи вважаються повідомленими про дату, час та місце розгляду справи належним чином, а тому їхнє неприбуття у судові засідання не перешкоджає розгляду позовної заяви по суті.

Позиції сторін

5. У своїй заяві Позивач зазначав, що Відповідач своїми діями створив загрозу національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України, а також сприяв вчиненню таких дій іншими особами. Оскільки до Відповідача вже була застосована санкція у виді блокування його активів на підставі рішення Ради національної безпеки та оборони України від 19 жовтня 2022 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію Указом Президента України

№ 726/2022 від тієї ж дати, то в умовах воєнного стану Позивач вважав за можливе просити суд застосувати до Відповідача санкцію, передбачену пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#), у виді стягнення його активів у дохід держави Україна.

Активами, які підлягають стягненню в дохід держави, Позивач зазначив частку у розмірі 100 % від загальної кількості акцій ПрАТ «Вінницяпобутхім», як такі, що належать Відповідачеві на праві власності.

В обґрунтування своїх вимог представники Позивача надали суду численні докази, перелік та опис змісту яких буде наведений у розділі цього рішення «Фактичні обставини та докази на їх підтвердження».

6. Відповідач в судові засідання не з'явився, своїм правом подати відзив на позовну заяву не скористався.

7. Представники третіх осіб на боці Позивача, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, - Приватного акціонерного товариства «Вінницяпобутхім» та Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, проти задоволення позову не заперечували.

Правове регулювання спірних правовідносин

8. Відповідно до частини третьої статті [20](#), частини п'ятої статті [22 Кодексу адміністративного судочинства України](#) Вищому антикорупційному суду підсудні справи про застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#) (далі за текстом, Закон про санкції).

Зазначена санкція за наявності підстав, перелічених в абзаці четвертому частини першої статті 51 Закону про санкції, полягає у стягненні в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо або опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Ця санкція може бути застосована 1) лише в період дії правового режиму воєнного стану та 2) за умови, що на відповідну фізичну чи юридичну особу в порядку, визначеному цим Законом, вже накладено санкцію у виді блокування активів.

9. Виходячи зі змісту статті 2 Закону про санкції, правову основу їх застосування становлять також [Конституція України](#), міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, закони України, нормативні акти Президента України, Кабінету Міністрів України, рішення Ради національної безпеки та оборони України (далі за текстом, РНБО).

Згідно зі [статтею 9 Конституції України](#) та частинами першою, другою [статті 6 Кодексу адміністративного судочинства України](#) чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства, а суди застосовують принцип верховенства права, враховуючи практику Європейського суду з прав людини.

Оскільки у тексті Закону про санкції законодавець не наводить визначення використаних ним понять та термінів, суд під час розгляду цієї категорії справ тлумачить їх, виходячи з їхнього загальноприйнятого значення, використовуючи при цьому положення суміжних галузей права, а також беручи до уваги практику Верховного Суду та Європейського суду з прав людини.

10. У запровадженій у Законі про санкції комбінації слів «активи, що належать фізичній або юридичній особі, а також активи, щодо яких така особа може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними» слова «належати» та «розпоряджатися» вочевидь використовуються у загальноприйнятому значенні, наведеному в Академічному тлумачному словнику (<https://sum.in.ua/>).

Так дієслово «належати» означає бути чиею-небудь власністю, перебувати у чиємусь розпорядженні, користуванні, а «розпоряджатися» - діяти стосовно до чого-небудь на свій власний розсуд.

Інакше кажучи, в обраній законодавцем вербальній конструкції йдеться про такі активи, що перебувають у власності фізичної або юридичної особи, або про такі активи, спосіб та порядок розпорядження якими залежать від волі цієї особи.

11. Поняття «активи» вживається у багатьох нормативно-правових актах, проте його визначення міститься у [статті 14 Податкового кодексу України](#), [статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»](#), а також у пункті 3 Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

У цілому ж під активами (матеріальними та нематеріальними) розуміють доволі широкий спектр об'єктів, зокрема: майно; майнові права; кошти в національній та іноземній валютах, розміщені на рахунках в українських та іноземних банках; грошові внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ; права грошової вимоги (у тому числі кошти, позичені третім особам за договором позики), оформлені у письмовій формі з юридичною особою або нотаріально посвідчені у разі виникнення права вимоги до фізичної особи, а також банківські метали, пам'ятні банкноти та монети, електронні гроші; товари, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення; корпоративні права або не боргові цінні папери, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з ліквідацією; гудвіл; право орендаря використовувати базовий актив протягом строку оренди тощо.

І хоча у національному законодавстві України зустрічаються випадки ототожнення категорій «активи» та «майно», проте, з урахуванням визначення поняття «майно», наведеного в [статті 190 Цивільного кодексу України](#), як окремої речі, сукупності речей, а також майнових прав та обов'язків, вбачається, що поняття «активи» за своїм змістом є більш широким та повністю включає в себе поняття «майно», але не обмежується ним.

12. Отже, з урахуванням викладеного колегія суддів констатує, що на правовідносини, які виникають внаслідок застосування Закону про санкції, розповсюджуються стандарти захисту, закріплені у статті 1 Першого протоколу до [Європейської конвенції з прав людини](#) та основоположних свобод (далі за текстом, Конвенція), відповідно до якої кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном, і ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Загальна оцінка відповідності санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, міжнародним стандартам прав людини

13. Виходячи зі змісту санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, яка є новелою для національного законодавства України, а також беручи до уваги винятковий характер мети, підстав та умов її застосування, судовий розгляд окресленого питання вимагає напрацювання нових підходів для імплементації в умовах неспровокованого та безпрецедентного за своєю жорстокістю збройного нападу на Україну тих правил та стандартів, які були розроблені для захисту прав людини у мирний час. Зокрема, йдеться про потребу в дослідженні таких аспектів:

- щодо допустимості ретроактивної дії пункту 11 частини першої статті 4 та статті 51 Закону про санкції, які набрали чинності 24 травня 2022 року, тобто щодо допустимості застосування цієї санкції з урахуванням тих подій та діянь, які мали місце або були вчинені до 24 травня 2022 року;

- щодо можливості розгляду санкції, передбаченої у пункті 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, як такої, що сягає рівня «кримінального обвинувачення» в розумінні Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі за текстом, Конвенція), а отже надає Відповідачу додаткові гарантії (наприклад, доведення вини особи, що передбачено частиною другою статті 6 Конвенції, заборона подвійного притягнення до відповідальності за одне порушення згідно зі статтею 4 Протоколу № 7 до Конвенції тощо);

- щодо пропорційності та співмірності втручання держави у право вільного володіння майном, яке гарантоване статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції, в умовах воєнного стану, запровадженого внаслідок збройної агресії Російської Федерації з огляду на зміст підстав, передбачених статтею 51 Закону про санкції.

13.1. Щодо допустимості ретроактивної дії пункту 11 частини першої статті 4 та статті 51 Закону про санкції, які набрали чинності 24 травня 2022 року

13.1.1. Для вирішення питання щодо допустимості ретроактивної дії пункту 11 частини першої статті 4 та статті 51 Закону про санкції колегія суддів вважає за необхідне застосувати методи історико-політичного та системного тлумачення цієї норми.

13.1.2. У статтях 1, 51 Закону про санкції законодавець визначив санкцію у вигляді стягнення активів в дохід держави як спеціальний обмежувальний захід, що може бути застосований до фізичних та юридичних осіб, які своїми

діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України, або значною мірою сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами.

Загальною метою застосування санкцій є захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидія терористичній діяльності, а також запобігання порушенню прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави, а також їх відновлення.

13.1.3. Вкрай важливо наголосити, що запровадження такого виняткового заходу як стягнення активів в дохід держави відбулось лише 24 травня 2022 року після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на всю територію України, хоча збройна агресія, зокрема шляхом окупації Російською Федерацією окремих територій України, розпочалась ще 19 лютого 2014 року. Цей факт зафіксований у частині другій [статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» № 1207-VII від 15 квітня 2014 року](#).

При цьому у період з 19 лютого 2014 року по 24 лютого 2022 року, тобто упродовж понад восьми років, Україна вживала численних заходів для мінімізації негативних наслідків збройної агресії Російської Федерації та врегулювання збройного конфлікту дипломатичним шляхом.

Так, 05 вересня 2014 року Україна підписала угоду про тимчасове перемир'я у війні на Сході України під назвою Мінський протокол, а 19 вересня того ж року Мінський меморандум, після чого брала участь у роботі контактних та робочих груп щодо напрацювання шляхів виконання Мінських угод, а також ретельно виконувала Комплекс заходів щодо їх виконання.

Україна також неодноразово зверталась до Організації об'єднаних націй (далі за текстом, ООН), Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу, зокрема, безпосередньо до Російської Федерації з вимогами щодо виведення з території України всіх військових формувань Російської Федерації та припинення будь-якої підтримки терористичних організацій на сході України, безумовного виконання Мінських домовленостей щодо відновлення повного контролю над державним кордоном України, повернення анексованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь під контроль України, відведення від українсько-російського кордону Збройних Сил Російської Федерації, притягнення до кримінальної відповідальності та покарання осіб, винних у плануванні, підготовці, початку та

здійсненні агресії проти України та скоєнні воєнних злочинів і злочинів проти людяності.

Україна навіть висловлювала згоду на розгортання на своїй території міжнародної операції з підтримання миру та безпеки відповідно до Статуту ООН.

Зазначене підтверджується, зокрема, заявами та зверненнями Верховної Ради України про визнання Російської Федерації державою-агресором № 129-VIII від 27 січня 2015 року, «Про відсіч збройної агресії Російської Федерації та подолання її наслідків» № 337-VIII від 27 січня 2015 року, щодо ескалації російсько-українського збройного конфлікту № 1356-IX від 30 березня 2021 року, «Про утиски та недотримання прав українців у Росії та невідкладні заходи щодо задоволення національно-культурних та мовних потреб закордонних українців» № 1331-VII від 17 червня 2014 року, «Про трагічну загибель людей внаслідок терористичного акту над територією України» № 1596-VII від 22 липня 2014 року, а також листом Президента України до ООН від 02 квітня 2015 року, що його підтримали РНБО та Верховна Рада Україна, щодо розгортання операції ООН з підтримання миру на окремих територіях Донецької та Луганської областей, який згодом був послідовно підтриманий в офіційному коментарі Міністерства іноземних справ України щодо можливості розгортання операції ООН з підтримання миру на Донбасі від 05 вересня 2017 року тощо.

13.1.4. За результатами звернень України ще 27 березня 2014 року Генеральна Асамблея ООН у своїй першій резолюції № 68/262 «Територіальна цілісність України» констатувала незаконність референдуму, проведеного в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі 16 березня 2014 року, та підтримала територіальну цілісність України.

У подальшому Генеральна Асамблея ООН неодноразово у резолюціях "Стан справ у сфері прав людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (Україна)" A/RES/71/205 (2016), A/RES/72/190 (2017), A/RES/73/263 (2018), A/RES/74/168 (2019), A/RES/75/192 (2020) наголошувала на недопустимості отримання території внаслідок агресії, засуджувала масові затримання захисників прав людини і переслідування за висловлення думок, а також вимагала від Російської Федерації припинити політику зміни демографічної ситуації у Криму шляхом примусового виселення тощо.

Згодом Генеральна асамблея ООН також звертала увагу на проблеми милітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, а також частини Чорного та Азовського морів у резолюціях A/RES/73/194 (2018), A/RES/74/17 (2019), A/RES/75/29 (2020).

Зрештою, 02 березня 2022 року Генеральна Асамблея ООН у своїй резолюції A/ES-11/L.1 «Агресія проти України» засудила агресію, вчинену Російською Федерацією проти України з порушенням статті 2 4) Статуту ООН, а також рішення Російської Федерації від 21 лютого 2022 року щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України, яке порушує територіальну цілісність та суверенітет України та суперечить принципам Статуту ООН; вимагала від Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України та повністю вивести Збройні сили Російської Федерації з території України в межах міжнародно визнаних кордонів останньої.

У подальшому, 12 жовтня 2022 року Генеральна Асамблея ООН на поновленій 11ій Надзвичайній спеціальній сесії щодо агресії Російської Федерації проти України переважною більшістю голосів схвалила резолюцію A/RES/ES-11/4 «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН». У цій резолюції підтверджується відданість суверенітету, незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що поширюються на її територіальні води, а також міститься рішуча вимога до Російської Федерації негайно вивести всі військові сили з території України.

23 лютого 2023 року з`явилась ще одна резолюція Генеральної асамблеї ООН № ES-11/6 «Принципи Статуту Організації Об`єднаних Націй, що лежать в основі досягнення всеосяжного, справедливого та міцного миру в Україні», де Генеральна асамблея ООН вимагала від Росії негайно, повністю та беззастережно вивести свої збройні сили з території України.

15 грудня 2023 року Генеральна асамблея ООН ухвалила резолюцію A/RES/77/229 «Ситуація з правами людини в тимчасово окупованій Автономній Республіці Крим та місті Севастополь», у якій засудила використання Росією Криму з метою агресії проти України та для підтримки незаконної анексії Херсонської та Запорізької областей, розпалювання ненависті до України та українців, поширення дезінформації, що виправдовує агресію Російської Федерації проти України, а також вкотре вимагала від Росії припинити агресію проти України та беззастережно вивести свої збройні сили за межі міжнародно визнаних кордонів України.

13.1.5. Відповідно до пунктів «а», «b», «с», «d», «g» статті 3 Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року та, як неодноразово було констатовано на національному та міжнародному рівнях, застосування Російською Федерацією збройної сили проти суверенітету, територіальної недоторканості та політичної незалежності України, є несумісним зі Статутом ООН, та становить акт агресії.

13.1.6. З урахуванням вимог статей 2, 42, 51 Статуту ООН, статті 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів норма міжнародного права щодо заборони застосування збройних сил, за винятком реалізації права держави на самооборону або застосування збройних сил внаслідок ухвалення відповідного рішення Радою Безпеки ООН для підтримання (відновлення) міжнародного миру та безпеки, носить імперативний характер (*jus cogens*), тобто є нормою, що приймається і визнається міжнародним співтовариством держав у цілому як норма, відхилення від якої недопустиме.

Отже, імперативна норма міжнародного права про заборону агресії є такою, яка була запроваджена та визнана міжнародною спільнотою задовго до вторгнення збройних формувань Російської Федерації на територію України, а тому була заздалегідь достеменно відомою всім особам, які брали участь в ухваленні рішення про початок міжнародного збройного конфлікту, підтримували або виправдовували його, де б вони не знаходились та під юрисдикцією якої б держави вони не перебували на момент вчинення цих дій.

13.1.7. Відповідно ж до [статті 9 Конституції України](#) чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, тобто для імплементації міжнародно-правових зобов'язань у національне законодавство застосовується спосіб автоматичної трансформації. Інакше кажучи, всі норми міжнародних договорів, в яких Україна бере участь, автоматично трансформуються у норми внутрішньодержавного права щойно такий договір набуває чинності.

Таким чином, положення міжнародного права щодо категоричної заборони збройної агресії, а також всіх пов'язаних з нею діянь існували та діяли на рівні національного законодавства України задовго до прийняття Закону про санкції та внесення змін до нього, якими 24 травня 2022 року було лише запроваджено конкретний обмежувальний захід у виді стягнення активів у дохід держави тих осіб, які:

- ухвалювали рішення щодо збройної агресії проти України;
- брали участь в ухваленні рішення (з підтримкою своїм голосом такого рішення) щодо збройної агресії проти України, якщо таке рішення ухвалювалося колегіально або кількома органами держави-агресора у взаємодії;
- брали участь у підготовці, внесенні, погодженні пропозицій стосовно ухвалення рішення щодо збройної агресії проти України;

- брали участь у державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні заходів, пов'язаних із прийняттям рішення про початок збройної агресії проти України;
- особисто брали участь у збройній агресії проти України;
- брали участь в організації (у тому числі плануванні, керівництві та координації, державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні) підготовки збройної агресії проти України, а також в організації безпосередньої збройної агресії проти України;
- брали участь у прийнятті рішення щодо створення на захопленій в результаті збройної агресії території України окупаційної адміністрації, у фактичному створенні окупаційних адміністрацій, а також у державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні створення та функціонування таких адміністрацій;
- ухвалювали або брали участь в ухваленні рішення (з підтримкою такого рішення своїм голосом) про поширення юрисдикції держави-агресора чи будь-якої іншої держави на територію, яка відповідно до [Конституції України](#) входить до складу України;
- брали участь у прийнятті рішень щодо створення, а також у створенні, державному фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні державою-агресором підконтрольних їй самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України;
- брали участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території України;
- суттєво сприяли вчиненню наведених дій або ухваленню наведених рішень.

Виходячи з переліку дій, які наведені в Законі про санкції та за вчинення яких передбачена можливість стягнення активів певної особи в дохід держави, варто констатувати, що цим Законом не було запроваджено жодного нового діяння, а лише деталізовано перелік діянь, які за своїм змістом та направленістю підтримують акт агресії, що він на момент початку збройної агресії Російської Федерації проти України вже був заборонений на рівні міжнародного та національного законодавства всіх країн-учасниць ООН, включаючи Україну та Російську Федерацію.

13.1.8. За таких обставин, колегія суддів вважає, що санкція у виді стягнення активів у дохід держави може бути застосована до особи, яка вчинила або розпочала вчинення діяння, передбаченого частиною першою статті 51 Закону про санкції, до 24 травня 2022 року.

13.2. Щодо неприпустимості сприйняття санкції, передбаченої у пункті 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, як «кримінального обвинувачення» в розумінні Конвенції

13.2.1. У рішенні Європейського суду з прав людини «Енгель та інші проти Нідерландів» від 08 червня 1976 року (заяви № 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72; пункти 80-85) було сформульовано вже усталені на теперішній час критерії, за наявності яких можна зробити висновок, що для цілей Конвенції поняття «кримінальне обвинувачення» має автономне значення та не обмежується лише кваліфікацією певного діяння як «злочину» згідно з національним законодавством.

Зокрема, запроваджене на національному рівні та вчинене діяння набуває ознак «кримінального обвинувачення» для цілей Конвенції за наявності таких критеріїв:

- 1) критерій національного права (якщо вчинене діяння прямо підпадає під ознаки злочину відповідно до національного законодавства);
- 2) критерій мети та тяжкості наслідків (якщо у санкції наявний саме елемент покарання, а передбачені наслідки є достатньо суворими);
- 3) критерій кола адресатів (якщо відповідальність поширюється на невизначене коло осіб).

13.2.2. У частині першій статті 51 Закону про санкції наведений перелік підстав для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 цього ж Закону](#), що за своїм змістом являють собою деталізовані та персоніфіковані дії конкретних суб'єктів, вчинення яких у їхній сукупності з діями органів державної влади Російської Федерації робить можливим вчинення міжнародного протиправного діяння - збройної агресії.

Тобто підставою для застосування санкції у виді стягнення у дохід держави активів конкретної особи (фізичної або юридичної) є волевиявлення цієї особи, яке трансформувалось у її пряму або опосередковану участь у таких діяннях, які самі по собі не містять складу міжнародного протиправного діяння, проте умисне вчинення яких призводить до збройної агресії Російської Федерації проти України, сприяє такій агресії або живить її на політичному, ідеологічному, фінансовому рівнях.

Такий висновок можна зробити, виходячи зі змісту Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року «Визначення агресії», за якою фізичні та юридичні особи не можуть нести персональної юридичної відповідальності за вчинення міжнародних правопорушень, зокрема за

застосування збройної сили державою у порушення Статуту ООН. Оскільки акт агресії є міжнародним правопорушенням, за його вчинення до міжнародно-правової відповідальності можуть бути притягнуті лише суб'єкти міжнародного права - держава або група держав, тобто такі суб'єкти, які у цьому випадку мають міжнародну правосуб'єктність.

Отже, застосування санкцій не є формою юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб за акт збройної агресії, що виключає наявність першого пункту з, так званих, «критеріїв Енгеля».

13.2.3. Щодо другого критерію - мети та тяжкості наслідків, варто наголосити на відсутності елемента покарання як цілі застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції.

В умовах збройної агресії Російської Федерації відповідно до статті 51 Статуту ООН Україна має невід'ємне право на індивідуальну самооборону. Разом з тим, виходячи з загального змісту Статуту ООН та доктрини міжнародного права в цілому, держава, яка зазнає збройного нападу, поряд із застосуванням збройних сил для безпосереднього протистояння агресії має право та повинна вживати мирних заходів, спрямованих на відновлення міжнародного миру та безпеки.

Позаяк держава за своєю суттю є штучно створеною організацією, а її дії як суб'єкта міжнародного права завжди є результатом волевиявлення людей, то вбачається цілком логічним запровадження мирних заходів саме щодо тих осіб, особиста або колективна воля яких лежить в основі збройної агресії Російської Федерації проти України, виправдовує її, підтримує або фінансує.

У цьому аспекті важливим інструментом зовнішньої політики є використання обмежувальних заходів економічного характеру, що застосовуються країною або групою країн щодо іншої країни (групи країн, окремих фізичних та юридичних осіб), щоб змусити її уряд (уряди) припинити порушення норм міжнародного права, наприклад, вивести війська з окупованої території, не фінансувати міжнародний тероризм, завершити практику порушення прав людини тощо.

Застосування економічних санкцій як інструменту політики держави можна пояснити досить просто: оскільки санкції ведуть до економічних втрат, що відчутні для всього населення держави-агресора, його окремих верств або конкретних представників, це викликає незадоволення відносно політики, яку провадить уряд цієї держави та яка власне спричиняє застосування санкцій. Своєю чергою, таке невдоволення здатне змусити керівництво держави-агресора задля збереження ним політичної влади відмовитись від продовження

збройної агресії з метою скасування вже запроваджених обмежувальних заходів або запобігання застосуванню нових заходів. Отже, основною метою санкцій є опосередкований політичний вплив на тих осіб, які уповноважені приймати рішення від імені держави-агресора.

Крім того, необхідно підкреслити, що навіть в умовах воєнного стану спрямованість діяльності України визначають права і свободи людини, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека, а головним обов'язком держави залишається утвердження та забезпечення цих прав і свобод ([стаття 3 Конституції України](#)).

Вочевидь збройна агресія Російської Федерації не просто завдає Україні та її громадянам прямих збитків внаслідок масового вбивства людей, їх каліцтва, пошкодження та знищення житла, об'єктів інфраструктури, іншого майна, але для виконання функцій держави вимагає від України відшукування додаткових джерел фінансування для ведення бойових дій, забезпечення безпеки людей, лікування поранених, відновлення пошкодженого майна тощо, що не було заплановане на рівні місцевого та державного бюджетів. Тому застосування санкцій у виді стягнення активів у дохід держави має також факультативну мету - фінансування виконання державою тих її функцій, потреба в яких постала внаслідок збройного нападу.

Інакше кажучи, санкція у виді стягнення активів у дохід держави носить не карний характер, а політико-економічний, адже запроваджена лише внаслідок збройного нападу з боку Російської Федерації, з огляду на пряму загрозу існуванню державності (суб'єктності) України та застосовується винятково щодо тих осіб, чиє волевиявлення може вплинути та/або впливає на ухвалення політичного рішення щодо припинення збройної агресії.

На користь висновку суду щодо саме політико-економічної природи санкцій проти фізичних осіб, які підтримують збройну агресію проти України, глорифікують її, виправдовують або фінансують, свідчить також новітня практика Суду Європейського Союзу. У своїх рішеннях від 29 листопада 2023 року та від 07 лютого 2024 року у справах за позовом ОСОБА_9 та ОСОБА_10 цей суд відмовив кожному окремо у задоволенні їх вимог про скасування щодо них персональних обмежувальних заходів у виді блокування усіх коштів та економічних ресурсів, запроваджених як щодо таких осіб, які надають матеріальну та фінансову підтримку російським керівникам, відповідальним за анексію Криму та дестабілізацію ситуації в Україні, а також підтримують таку політику і користуються підтримкою російських керівників під час реалізації бізнес-проектів. Поміж іншим суд наголосив, що санкції «покликані чинити тиск на російську владу, щоб вона припинила свої дії та політику, які дестабілізують

Україну. З цієї точки зору обмежувальні заходи відповідають меті збереження миру, запобігання конфліктам і зміцнення міжнародної безпеки відповідно до цілей і принципів Статуту ООН», «... запроваджені обмежувальні заходи мають на меті здійснення тиску на осіб, пов'язаних з особами, відповідальними за дії або політику, які ставлять під загрозу або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України» (том № а.с. 112-145, 146-171).

13.2.4. Зрештою, варто також констатувати відсутність третього «критерія Енгеля» - поширення певної норми на невизначене коло осіб.

Санкція, передбачена пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, не застосовується автоматично до всіх фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили суттєву загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України або значною мірою сприяли вчиненню таких дій. Її винятковий характер підкреслений обмеженням строком застосування (в період дії воєнного стану) та обов'язковою обмежувальною умовою (попереднім застосуванням іншої більш м'якої санкції у виді блокування активів).

13.2.5. Виходячи з викладеного, колегія суддів переконана, що **процедура застосування санкції у виді стягнення активів у дохід держави в умовах воєнного стану не сягає рівня кримінального обвинувачення, а тому не вимагає забезпечення Відповідачеві за адміністративним позовом таких гарантій, які передбачені для реалізації «класичного» права на захист у кримінальному провадженні.**

13.3. Щодо пропорційності та співмірності втручання держави у право вільного володіння майном, яке передбачено статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції, в умовах іншого, ніж мирний час, правового режиму - міжнародного збройного конфлікту

13.3.1. Відповідно до [статті 64 Конституції України](#) в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватись обмеження прав і свобод із зазначенням строку їх дії.

13.3.2. Як убачається з усталеної практики Верховного Суду та Європейського суду з прав людини, втручання у мирне володіння майном вважається легітимним за умови існування сукупності трьох критеріїв, що забезпечують сумісність заходу втручання з гарантіями статті 1 Першого протоколу до Конвенції:

- втручання держави у право власності повинно мати нормативну основу в національному законодавстві, яке є доступним для заінтересованих осіб, чітким, а наслідки його застосування - передбачуваними;

- мета втручання у право власності повинна бути прямо передбачена законом. Конвенція надає державам свободу розсуду щодо визначення легітимної мети такого втручання: або з метою контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів, або для забезпечення сплати податків, інших зборів або штрафів;

- міра та вид втручання у право власності повинні забезпечувати справедливий баланс між інтересами суспільства, які обумовлюють необхідність такого втручання, й інтересами особи, яка такого втручання зазнає. Тобто вид втручання повинен бути співмірним (пропорційним) з легітимною метою (постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 січня 2021 року у справі № 9901/405/19 (пункт 54), постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 16 жовтня 2019 року у справі № 460/762/16-ц, рішення Європейського суду з прав людини від 23 січня 2014 року у справі «East/West Alliance Limited» проти України» (заява № 19336/04, пункти 166-168), а також від 23 листопада 2000 року у справі «Колишній король Греції та інші проти Греції» (заява № 25701/94, пункт 89)).

13.3.3. Проте, як убачається з практики Європейського суду з прав людини, оцінка окресленим критеріям, які були напрацьовані для їх застосування у мирний час, в умовах збройного конфлікту повинна бути надана з урахуванням надскладних реалій такого конфлікту.

Так, у рішення «Loizidou проти Туреччини» від 18 грудня 1996 року (заява № 15318/89, пункти 43, 53), у якому йшлося про події, що мали місце на території Республіки Кіпр під час окупації частини її території Туреччиною, прямо зазначено, що Конвенція повинна тлумачитись з урахуванням правил, встановлених Віденською Конвенцією про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року, а її основоположні принципи не можуть застосовуватись у відриві від реального стану справ та загального контексту проблеми.

У рішенні «Hassan проти Сполученого Королівства Великобританії» (заява № 29750/09 від 16 вересня 2014 року, пункт 38), яке стосувалось подій під час вторгнення в Ірак коаліції збройних сил під єдиним командуванням США із контингентом від Сполученого Королівства, Австралії, Данії та Польщі, Європейський суд з прав людини посилався на доповідь Комісії ООН з міжнародного права на тему «Фрагментація міжнародного права: труднощі,

зумовлені диверсифікацією та розширенням сфери охоплення міжнародного права». Ця комісія, вирішуючи питання співвідношення міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права, наголошувала: «слід пам'ятати, що війна є винятковою ситуацією, і про це не можна забувати під час визначення того, які стандарти належить використовувати для обґрунтування поведінки в таких виняткових обставинах. Складність застосування вже відомих стандартів полягає у тому, що необхідно робити вибір між різноманітними наборами правил, жодне з яких не скасовує інших повною мірою. *Lex specialis* лише вказує, що хоча, можливо, було б бажано застосовувати лише право прав людини, таке рішення є надміру ідеалістичним з урахуванням особливостей збройного конфлікту».

13.3.4. Звичайно, законодавство щодо прав людини не втрачає своєї чинності під час збройного конфлікту, проте, ті підходи, що у мирний час вважаються усталеними та дієвими, в особливих умовах, якими поза сумнівом є умови широкомасштабної неспровокованої агресії Російської Федерації проти України, не завжди є ефективними, а відтак вимагають від України та світу термінового напрацювання нових механізмів з урахуванням першочергової необхідності забезпечити «виживання держави» та реалізувати її право на самооборону, яке гарантоване Статутом ООН.

13.3.5. На підсилення цієї позиції колегія суддів вважає за необхідне послатись також на зміст консультативного висновку щодо законності погрози ядерною зброєю або її застосування від 08 липня 1996 року, у якому Міжнародний Суд, усвідомлюючи винятковість та особливість воєнного стану, зазначав, що оцінка легітимності позбавлення людини такого її невід'ємного права, як право на життя, внаслідок застосування певної зброї у війні повинна бути надана на підставі спеціального закону, що застосовується під час збройного конфлікту, а не вважатись такою, що висновується лише з самих умов статті 6 Пакту про громадянські та політичні права.

Отже, суд констатує, що міжнародне право не виключає конфліктів правових норм, ба більше, такі конфлікти є неминучими, тому фрагментація міжнародного права є природним процесом його розвитку, який дозволяє розробляти спеціальні правила на національному рівні з метою реагування на потреби, що не достатньо адекватно врегульовані міжнародним правом.

Саме таким спеціальним правилом, на переконання колегії суддів, є можливість застосування під час воєнного стану санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції.

13.3.6. Застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, вочевидь містить ознаки втручання держави у право на мирне володіння майном.

Проте, колегія суддів звертає увагу на те, що пункт 2 статті 1 Першого протоколу до Конвенції допускає реалізацію державою права вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів. Зазначене повною мірою відповідає приписам частини сьомої [Конституції України](#), відповідно до якої використання власності не може завдавати шкоди, зокрема, правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства.

13.3.7. 12 травня 2022 року Верховна Рада України, діючи у межах своєї компетенції, прийняла [Закон України № 2257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб»](#), яким передбачено мету, підстави, вид, умови та порядок застосування санкції у виді стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо або опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

Цей Закон був оприлюднений в офіційному виданні «Голос України» № 109 від 23 травня 2022 року та набрав чинності наступного дня, тобто 24 травня 2022 року.

Відтак зазначена форма втручання держави має нормативну основу в національному законодавстві України, яке є доступним для заінтересованих осіб, чітким, а наслідки його застосування - передбачуваними.

13.3.8. Як зазначено у частині третій статті 6 «Прикінцеві положення» Закону про санкції, санкція, передбачена пунктом 11 частини першої статті 4 зазначеного Закону, є винятковим заходом, обумовленим гостротою становища та необхідністю досягнення цілей, перелік яких визначений частиною першою статті 1 цього ж Закону, в умовах правового режиму воєнного стану.

Такими цілями є захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидія терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

Отже, запровадження санкції у виді стягнення активів у дохід держави має глобальну політико-економічну легітимну мету, що складається з двох компонентів: 1) сприяти зупиненню збройної агресії Російської Федерації проти

України шляхом персоніфікованого впливу (тиску) на тих людей, які своїми діями створили загрозу національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України або значною мірою сприяли вчиненню таких дій іншими особами, та 2) створення за рахунок активів наведених осіб підґрунтя для оперативного відновлення пошкоджених або зруйнованих об'єктів інфраструктури, житлового фонду, медичних закладів, закладів освіти.

13.3.9. Обидва компоненти повною мірою узгоджуються зі змістом та духом Резолюції Європарламенту від 23 листопада 2022 року, у якій міститься заклик до консолідованого впливу на держави, недержавних гравців та окремих осіб, які підтримують та роблять можливою агресію Російської Федерації проти України, посилюють її військові потужності, а також до створення широкого міжнародного «компенсаційного механізму», який має включати створення міжнародного реєстру завданої шкоди та алгоритми взаємодії із українською владою у цих справах.

13.3.10. Зрештою, вирішуючи найскладніше питання пропорційності втручання держави у право вільно володіти майном, колегія суддів бере до уваги не лише релевантні норми міжнародного та національного права, а й загальний контекст їх застосування.

По-перше, санкція, передбачена пунктом 11 частини першої статті 4 зазначеного Закону, є винятковим заходом, що застосовується лише під час воєнного стану та щодо вельми обмеженого кола осіб, які підтримують збройну агресію Російської Федерації проти України та відносно яких вже застосовано більш м'яку санкцію у виді блокування активів, проте, яка не мала бажаного впливу.

По-друге, заходи, запроваджені [Законом України «Про санкції»](#) в редакції від 14 серпня 2014 року, спочатку носили характер тимчасових обмежень та, будучи застосованими упродовж 2014-2022 років до осіб, які підтримували, фінансували та виправдовували збройну агресію Російської Федерації проти України, не мали належного впливу на цих осіб та не змогли попередити повномасштабне вторгнення російських збройних формувань на територію України, яке розпочалось 24 лютого 2022 року. Отже, запровадження нового виду санкцій у виді стягнення активів у дохід держави лише у травні 2022 року є вочевидь вимушеним кроком з боку України.

Зрештою, по-третє, для справедливої оцінки співмірності запровадження такого політико-економічного обмежувального заходу як стягнення активів у дохід держави варто проаналізувати динаміку розвитку міжнародного збройного конфлікту на території України:

- починаючи з лютого 2014 року, частина території України (півострів Крим, частини Донецької та Луганської областей) була окупована Російською Федерацією;

- не дивлячись на численні мирні заходи у найрізноманітніших форматах, вжиті Україною та міжнародною спільнотою упродовж восьми років, Російська Федерація не відмовилась від окупованих територій. Натомість, 24 лютого 2022 року країна-агресор здійснила ескалацію міжнародного збройного конфлікту, а саме відбулось широкомасштабне вторгнення збройних формувань Російської Федерації на всю територію України;

- попри неодноразове засудження Генеральною Асамблеєю ООН вторгнення Російської Федерації в Україну та вимогу негайно, повністю та беззастережно вивести всі свої збройні формування з України в межах міжнародно визнаних кордонів останньої, станом на липень 2024 року:

1) з 2014 року окупованими залишаються півострів Крим, частина Луганської та Донецької областей.

З 24 лютого 2022 року були окуповані також частина Запорізької, Київської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернігівської областей, а станом на липень 2024 року після звільнення Збройними Силами України повністю Київської, Сумської, Харківської, Чернігівської областей та частково Херсонської області окупованими залишаються частина Херсонської та Запорізької областей, а крім того, на теперішній час збройні формування Російської Федерації вдруге - вже після деокупації восени 2022 року - намагаються захопити Харківську область;

2) за офіційними відомостями Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні (зокрема, з урахуванням найсвіжішої Тридцять дев'ятої доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні за період з 01 березня по 31 травня 2024 року, оприлюдненої 03 липня 2024 року) у 2024 році спостерігається стрімке збільшення жертв серед цивільного населення України внаслідок активізації військових операцій російських збройних сил, які прагнуть захопити нові території України, а також масштабних атак Російської Федерації в густо населених районах міст України із застосуванням ракет та баражуючих боєприпасів, що є невибірковою зброєю з широкою зоною ураження. Крім того, на тимчасово окупованих територіях України російська влада нав'язує російську політичну, правову та адміністративну системи, чим порушує свої зобов'язання як окупаційної держави, здійснює тиск на місцевих мешканців із метою змусити їх отримати громадянство і паспорти Російської Федерації, а також долучатись до інших «патріотичних» заходів, щоб зафіксувати лояльність окупаційній владі. До того ж, Моніторингова місія задокументувала тенденцію поширеного

застосування катувань або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження або покарання до українських військовополонених у російському полоні, існування умов тримання під вартою, які не відповідають міжнародному праву, а також очевидну страту українських військовослужбовців. При цьому Російська Федерація не надає доступу Моніторинговій місії на окуповані державою-агресором території, що унеможлиблює моніторинг дотримання окупаційною владою положень міжнародного права (https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-07/24-07-03%20OHCHR%2039th%20periodic%20report%20on%20Ukraine_UKR.pdf, том № а.с. 105-111).

З початку повномасштабного вторгнення, тобто з 24 лютого 2022 року та до 31 травня 2024 року, лише ця місія задокументувала 11 111 смертей цивільного населення, поміж яких щонайменше 562 дитини, ще 21 840 цивільних дістали поранень, поміж яких щонайменше

1 474 дитини, хоча кількість жертв є вочевидь набагато більшою, оскільки роботи з ексгумації на деокупованих територіях та ідентифікації останків загиблих тривають. Як зазначено у доповіді, основний тягар наслідків бойових дій несуть цивільні особи, а постійні напади на цивільні об'єкти призвели до пошкодження чи руйнування 479 медичних закладів, 1 165 навчальних закладів та такої кількості житлових приміщень, яка не піддається наразі обрахунку, що не лише ставить під загрозу життя цивільних осіб, а й змушує їх жити в принизливих умовах, а також підриває їхнє право на здоров'я, освіту, житло, їжу та воду;

3) за інформацією ж Офісу Генерального прокурора станом на 23 липня 2024 року вже зареєстровано 136 882 воєнних злочинів, вчинених збройними формуваннями Російської Федерації на території України (<https://www.gp.gov.ua>);

4) збройні формування країни-агресора регулярно та безперервно здійснюють авіа бомбардування (керованими та некерованими авіабомбами), наносять ракетні удари по цивільних об'єктах, використовують заборонені види озброєння, масово мінують територію окупованих ними населених пунктів України, а у цілому ведуть, як констатує Європарламент «незаконну, неспровоковану та невиправдану загарбницьку війну» (Резолюція Європарламенту № 2022/2896 (RSP), <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-10/PR-GA-report-UKRAINIAN.pdf>, <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/30-teritoriyi-ukrayini-zaminovano-zamasstabami-ce-yak-dvi-teritoriyi-derzavi-avstriya-sergii-kruk>);

5) враховуючи безпрецедентну жорстокість збройної агресії Російської Федерації проти України, законодавчими органами окремих держав та їх об'єднань Російська Федерація визнана державою-терористом (спонсором тероризму) або її політичний режим визнаний терористичним, зокрема:

? 10 травня 2022 року в Сенаті Сполучених Штатів Америки зареєстрована резолюція, що визнає Російську Федерацію державою-спонсором тероризму, а дії Уряду останньої за головування Путіна В.В. - актами тероризму. Ця резолюція закликає держсекретаря США визнати Росію державою, яка спонсорує тероризм;

? 10 травня 2022 року Сейм Литви одноголосно ухвалив резолюцію, якою визнав Росію державою, яка підтримує та здійснює тероризм, а війну Росії проти України - геноцидом Української нації;

? 11 серпня 2022 року послы (депутати) Сейму Латвії ухвалили заяву, у якій оголосили Росію державою-спонсором тероризму і назвали її дії в Україні «цілеспрямованим геноцидом Українського народу». Латвійський Парламент офіційно визнав тероризмом насильницькі дії Російської Федерації проти цивільних осіб України та інших країн, а саму Росію - країною, що підтримує тероризм. Латвійський Сейм зазначив, що сили Російської Федерації цілеспрямовано атакують цивільних в Україні, використовуючи страждання та залякування як інструмент у спробі деморалізувати український народ і військових, паралізувати дієздатність держави, щоб окупувати Україну;

? 12 жовтня 2022 року Генеральна Асамблея ООН засудила спробу анексії Росією територій України та ухвалила резолюцію щодо територіальної цілісності України попри намагання Росії заблокувати цей процес;

? 13 жовтня 2022 року Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію про визнання поточного російського політичного режиму терористичним і затаврування його як такого;

? 18 жовтня 2022 року Парламент Естонії визнав Росію державою-спонсором тероризму, засудив анексію частини території України та оголосив російський режим терористичним;

? 26 жовтня 2022 року Сенат Польщі прийняв резолюцію, якою визнав «владу Російської Федерації терористичним режимом», констатувавши, що «російські загарбники тероризують жителів українських міст, бомбардують цивільні об'єкти: дитячі садки, школи, театри та житлові масиви. Бандити в російській формі катують і вбивають військовополонених і мирних жителів окупованих

територій. Викрадають українських дітей. Депортують, переселяють і відправляють українських громадян у віддалені райони Росії»;

? 15 листопада 2022 року Нижня палата Парламенту Чехії ухвалила резолюцію, якою засудила напад Росії на Україну, зокрема удари по об'єктах енергетичної інфраструктури, а також не визнала результати референдумів, на підставі яких російська влада анексувала частину території України;

? 21 листопада 2022 року Парламентська асамблея НАТО ухвалила резолюцію, у якій визнала Російську Федерацію державою-терористом;

? 23 листопада 2022 року Європейський парламент визнав Російську Федерацію державою-спонсором тероризму та засудив вчинені нею воєнні злочини, а також акти терору проти цивільного населення України.

13.3.11. Таким чином, беручи до уваги небачені за своєю жорстокістю наслідки збройної агресії Російської Федерації, яка створює пряму загрозу існуванню України як суверенної держави та відверто ігнорує резолюції Генеральної Асамблеї ООН, а також з огляду на політико-економічний характер санкції у виді стягнення активів у дохід держави, яка може бути застосована лише під час воєнного стану щодо тих осіб, які підтримують (сприяють, виправдовують, фінансують) дії держави-агресора, колегія суддів вважає такий вид та обсяг втручання держави у право мирного володіння ними майном співмірним та пропорційним до легітимної мети такого втручання.

Фактичні обставини та докази на їх підтвердження

14. Для встановлення фактичних обставин суд бере до уваги лише ті джерела (документи, електронні докази, висновки експертів), які самі по собі містять дані, що мають значення для правильного вирішення справи, або зміст яких переданий у такий спосіб, що не викликає сумнівів у достовірності відображеної інформації (наприклад, паперова форма електронного документу, посвідчена у визначеному законом порядку; зміст офіційних веб-сайтів зі скріншотами відповідних сторінок, виготовленими уповноваженими особами у межах їх повноважень; висновки та мотивувальна частина актів перевірки контролюючих органів; листування українських контролюючих органів з контролюючими органами іноземних юрисдикцій тощо).

15. При цьому суд відхиляє як докази зміст ухвал слідчих суддів у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань 18 березня 2022 року за номером 22022020000000027, адже за частинами шостою, сьомою [статті 78 Кодексу адміністративного судочинства України](#) преюдиційне значення для адміністративного суду має лише вирок або

ухвала про закриття кримінального провадження щодо питання, чи мала місце дія (бездіяльність) та чи вчинена вона певною особою, тоді як оцінка, надана певному факту будь-яким суб`єктом у кримінальному провадженні, не є обов`язковою.

Разом з тим, висновки експертів, вилучені/витребувані документи (електронні документи), зокрема, зміст яких відображений у протоколах їхнього огляду, що були здобуті у межах наведеного кримінального провадження, колегія суддів вважає допустимими доказами в розумінні [статті 74 Кодексу адміністративного судочинства України](#). До того ж, у порядку, передбаченому [статтею 222 Кримінального процесуального кодексу України](#), Позивачеві надано дозвіл на розголошення відомостей досудового розслідування.

Докази наявності умов для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції

16. 24 лютого 2022 року внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України на підставі [Указу Президента України № 64/2022](#) був запроваджений воєнний стан на всій території України строком на 30 діб, який у подальшому неодноразово продовжувався та триває дотепер. Отже, права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями [30-34](#), [38](#), [39](#), [41-44](#), [53 Конституції України](#), можуть бути обмежені.

17. Як убачається з рішення РНБО від 19 жовтня 2022 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію [Указом Президента України № 726/2022 від 19 жовтня 2022 року](#), до Відповідача була застосована санкція у виді блокування активів строком на п`ять років (том № 2 а.с. 10-19, 20-22, 23-27, 28-29), що згідно з абзацом другим частини першої статті 51 Закону про санкції є обов`язковою умовою для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 цього Закону](#).

Докази, що свідчать про наявність підстав для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції, а саме про підтримку Відповідачем збройної агресії Російської Федерації проти України

18. Як повідомила Служба безпеки України у своєму листі № 53/5/2/52-5040ві від 28 серпня 2023 року, у межах кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за номером 42022000000000480 від 20 квітня 2022 року, внаслідок проведення негласних оперативно-розшукових заходів було встановлено, що Відповідач:

(1) здійснює поставки продуктів харчування та побутової хімії за договорами з державною адміністрацією Білгородської області для потреб військових Російської Федерації та, так званих, «ДНР» і «ЛНР», які беруть участь у збройній агресії проти України;

(2) постачає свою продукцію підприємствам воєнно-промислового комплексу Російської Федерації, зокрема, ТОВ «Макшел-КМВ» (для військових формувань на території України та для військових, які проходять реабілітацію у санаторно-курортному комплексі «Северокавказский» Міністерства оборони РФ), ТОВ «Госснаб» та

ТОВ «Флотснаб» (для військових установ РФ), ТОВ «Юрвес», ПП «Кривко Олег Николаевич» та ТОВ «Кубанский опт» (для військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях на території України), ФНВЦ АТ «НВО «Марс» (для працівників державного підприємства, що входить до складу військово-морського флоту РФ та виконує оборонні замовлення), АТ ОП «Стріла» (для потреб підприємства, яке виробляє зброю і боєприпаси);

(3) за замовленням безпосередньо Міністерства оборони Російської Федерації та через ТОВ «Орион» забезпечує своєю продукцією незаконні збройні формування та незаконні органи влади, створені на тимчасово окупованих територіях України, зокрема, Донецької, Луганської, Запорізької, Херсонської областей, а також підприємства оборонної промисловості Російської Федерації;

(4) передає свою продукцію на окуповані території Запорізької області за допомогою «громадського» руху «Мы вместе с Россией», який був зареєстрований під час окупації у місті Мелітополь та по суті провадить активну проросійську політичну діяльність, зокрема, наведена організація у вересні 2022 року зверталась до окупаційної влади з проханням провести референдум про приєднання Запорізької області до Російської Федерації (том № 1 а.с. 20-22, 41, 43, 46-47, 60, 61, 62, 63, 89, 90, 92, 99, 100, том № 2 а.с. 45-48, 49-50).

На підтвердження наведеного Служба безпеки України надала численні матеріали електронного листування працівників Відповідача, здобуті у межах зазначеного кримінального провадження за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій шляхом зняття інформації з електронних інформаційних систем, які у своїй сукупності підтверджують наведені у попередньому абзаці фактичні обставини (том № 2 а.с. 24-118).

19. Крім того, у межах того ж кримінального провадження був здійснений огляд російського Інтернет-ресурсу <https://www.e-disclosure.ru/portal/files.aspx?id=24456&type=3>, на якому оприлюднена, зокрема, річна фінансова звітність Відповідача за 2022-2023 роки, з якої

убачається, що Відповідач у 2022 році сплатив до бюджету Російської Федерації податків на загальну суму 3 548 438 000 рублів, а у 2023 році - 3 932 719 000 рублів

(том № а.с. 125-133, 129, 161), що також відображено у поясненнях Відповідача до бухгалтерської (фінансової) звітності, бухгалтерських балансах, звітах про фінансові результати, про зміни капіталу, про рух грошових коштів за 2022, 2023 роки (том № 1

а.с. 138-169, 170-171, 172-173, 174-177, 181-192, 197-228, 229-230, 231-232, 233-251).

20. До того ж, у поясненнях до фінансової звітності Відповідача за 2022, 2023 роки наявна інформація про портфель цінних паперів цього Товариства, з-поміж яких зазначені облігації Мінфіна Росії станом на 2022 рік балансовою вартістю 464 826 000 рублів,

618 757 000 рублів, 6 000 рублів, 472 799 000 рублів, а також станом на 2023 рік -

622 132 000 рублів, 458 450 000 рублів, 6 000 рублів, 595 951 000 рублів (том № а.с. 138-169, 150, 209, 210, 212).

Активи Відповідача, що перебувають на території України та підлягають стягненню в дохід держави

21. Як убачається зі змісту Статуту Відповідача, виписки з Єдиного державного реєстру юридичної особи щодо нього, повною назвою Відповідача є Акціонерне товариство «Невская косметика» (Акционерное общество «Невская косметика»), основний державний реєстраційний номер 1027806078893, місцезнаходження: 192029, Російська Федерація, місто Санкт-Петербург, проспект Обухівської оборони, будинок 80 (том № 2 а.с. 1-20, 21-44).

22. Станом на 03 червня 2024 року наведене у попередньому пункті підприємство, що є Відповідачем у справі, є єдиним акціонером Приватного акціонерного товариства «Вінницяпобутхім», ідентифікаційний код юридичної особи 30684913, що відображено у пункті 5.2. Статуту цього товариства та у витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також у фінансовій звітності Відповідача та поясненнях до неї (том № 1 а.с. 134-251, 141, 200; том № 2 а.с. 55-64, 65-77, 98).

Отже, Відповідач є власником частки у розмірі 100 % Статутного капіталу (акцій) ПрАТ «Вінницяпобутхім».

23. На підставі ухвали слідчого судді Печерського районного суду міста Києва від 21 червня 2022 року у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань 18 березня 2022 року за номером 2202202000000027, був (1) накладений арешт на частку у розмірі 100 % Статутного капіталу ПрАТ «Вінницяпобутхім», яка належить Відповідачу, та (2) передано її Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, управителем окресленого майна є ТОВ «Крайтекс-Сервіс» (том № 2 а.с. 175-177, 189-192).

Оцінка суду

Підстави та умови для застосування до Відповідача санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої статті 4 Закону про санкції

24. Як убачається з наведених матеріалів справи, Відповідач (1) здійснив постачання продуктів харчування та власної продукції за замовленням Міністерства оборони Російської Федерації (з метою забезпечення збройних формувань Російської Федерації на території України та незаконних органів «влади» на тимчасово окупованій території Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської областей), державної адміністрації Білгородської області (з метою забезпечення військовослужбовців Російської Федерації, які беруть участь у збройній агресії проти України), військових установ Російської Федерації та підприємств оборонно-промислового комплексу; (2) сплатив у 2022, 2023 роках податки до бюджету Російської Федерації у розмірі відповідно 3 548 438 000 рублів та 3 932 719 000 рублів, що за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України (відомості з сайту bank.gov.ua з вкладки «Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період)») складало у гривневому еквіваленті у 2022 році 3 548 438 000 рублів x 0,493 гривень =

1 749 379 934 гривень 00 копійок, а у 2023 році 3 932 719 000 рублів x 0,434 гривень =

1 706 800 046 гривень 00 копійок, тобто понад 40 мільйонів гривень за рік; (3) інвестував у державні облігації Уряду Російської Федерації і сукупна сума інвестування у гривневому еквіваленті упродовж 2022 року складала 1 555 763 000 рублів x 0,493 = 766 991 159 гривень 00 копійок, а у 2023 році 1 677 164 000 x 0,434 = 727 889 176 гривень 00 копійок, тобто понад 3 мільйони гривень за офіційним середньозваженим курсом Національного банку України.

Зазначені дії беззаперечно свідчать про значною мірою сприяння Відповідачем вчиненню дій, спрямованих на завдання істотної шкоди національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України, шляхом фінансування та

матеріально-технічного забезпечення діяльності держави-агресора, пов'язаної зі збройною агресією проти України та окупацією/анексією її територій, у спосіб (1) сплати податків, зборів до державного бюджету Російської Федерації, загальна сума яких перевищує еквівалент 40 мільйонів гривень для юридичної особи, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період; (2) інвестування у державні облигації держави-агресора на сукупну упродовж року суму понад 3 мільйони гривень за офіційним курсом Національного банку України; (3) участі в матеріально-технічному забезпеченні збройної агресії проти України та у матеріально-технічному забезпеченні державою-агресором підконтрольних їй самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, що **відповідно до підпунктів г), ж) пункту 1, а також підпункту б) пункту 2 абзацу четвертого статті 51 Закону про санкції є підставами для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 цього Закону](#).**

25. 19 жовтня 2022 року, тобто у період дій воєнного стану, на підставі рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», введеного в дію [Указом Президента України № 726/2022 від 19 жовтня 2022 року](#), до Відповідача була застосована санкція у виді блокування активів строком на п'ять років.

26. Отже, колегія суддів констатує наявність підстав та умов для застосування санкції, передбаченої пунктом 11 Закону про санкції, до Відповідача, як до юридичної особи, яка своїми діями сприяла створенню суттєвої загрози національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України в окреслені у цьому рішенні способи та на яку вже накладена санкція у виді блокування активів у період дії запровадженого в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану, який триває дотепер, що відповідає вимогам абзаців першого, другого частини першої статті [51](#) цього [Закону](#).

Активи, що підлягають стягненню у дохід держави на підставі пункту 11 частини першої статті 4 Закону про санкції та які належать Відповідачеві

27. Активами Відповідача, що підлягають стягненню в дохід держави, є 100 % (акцій) у Статутному капіталі ПрАТ «Вінницяпобутхім», на які накладений арешт у межах кримінального провадження, що відповідно до абзацу 3 частини першої статті 51 Закону про санкції не перешкоджає стягненню цих активів у дохід держави як санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 цього ж Закону](#).

Виходячи з викладеного, керуючись

статтями [242](#), [243](#), [244](#), [246](#), [247](#), [2831 Кодексу адміністративного судочинства України](#), суд

У Х В А Л И В :

Позовну заяву **Міністерства юстиції України** (код ЄДРПОУ 00015622, місце знаходження: 01001, місто Київ, вулиця Городецького, 13) до **Акціонерного товариства «Невская косметика»** (основний державний реєстраційний номер 1027806078893, ідентифікаційний номер платника податків 7811038047, місце знаходження: Російська Федерація, місто Санкт-Петербург, проспект Обухівської оборони, 80), треті особи на боці Позивача, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору: *Приватне акціонерне товариство «Вінницяпобутхім»* (код ЄДРПОУ 30684913, місце знаходження: 21001, місто Вінниця, вулиця Академіка Янгеля, 4), *Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів* (код ЄДРПОУ 41037901, місце знаходження: 01001, місто Київ, вулиця Бориса Грінченка, 1), *Товариство з обмеженою відповідальністю «Крайтекс-сервіс»* (код ЄДРПОУ 35241636, місце знаходження: 49040, місто Дніпро, Запорізьке шосе, 37), треті особи на боці Відповідача, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору: *ОСОБА_3* (ідентифікаційний номер НОМЕР_1, місце проживання: АДРЕСА_1), *ОСОБА_4* (ідентифікаційний номер не відомий, місце проживання або перебування: АДРЕСА_2), *ОСОБА_5* (ідентифікаційний номер НОМЕР_2, місце проживання або перебування: АДРЕСА_3), *ОСОБА_6* (ідентифікаційний номер не відомий, місце проживання або перебування: АДРЕСА_4), *ОСОБА_7* (ідентифікаційний номер не відомий, місце проживання або перебування: АДРЕСА_5), *ОСОБА_8* (ідентифікаційний номер не відомий, місце проживання або перебування: АДРЕСА_4) про застосування санкції, передбаченої пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#), - задовольнити.

Застосувати до Акціонерного товариства «Невская косметика» (Акционерное общество «Невская косметика») (місце знаходження: 192029, Російська Федерація, місто Санкт-Петербург, проспект Обухівської оборони, будинок 80; ідентифікаційний код юридичної особи 1027806078893) санкцію, передбачену пунктом 11 частини першої [статті 4 Закону України «Про санкції»](#), та стягнути в дохід держави актив, який належить Акціонерному товариству «Невская косметика», а саме частку у розмірі 100 % (акцій) Статутного капіталу Приватного акціонерного товариства «Вінницяпобутхім» (місце знаходження: 21001, місто Вінниця, вулиця Академіка Янгеля, будинок 4; ідентифікаційний код юридичної особи 30684913).

Рішення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано.

У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови судом апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

Апеляційна скарга може бути подана стороною до Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду протягом п`яти днів з дня його проголошення. Особи, які не були присутні при проголошенні зазначеного рішення, мають право його оскаржити протягом п`яти днів із дня публікації рішення на офіційному веб-сайті Вищого антикорупційного суду.

Повний текст виготовлено 24 липня 2024 року.

Головуючий суддя

О.В. Танасевич

Судді

М.В. Галабала

В.М. Дубас

Покликання на рішення суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень:
<https://reyestr.court.gov.ua/review/120574507>